

DE GORDIJNPARASOLZWAM, LEPIOTA CORTINARIUS LANGE,
EEN NIEUWE AANWINST VOOR DE NEDERLANDSE MYCOFLORA.

Dat onze Nederlandse bossen nog vele bijzonderheden herbergen bleek weer eens opnieuw, toen ondergetekende tijdens een op 28 september gehouden excursie tussen Baarn en Hilversum in een singel van gemengd loofhout aan de rand van een jong eikenbos een interessante *Lepiota* vond, die hem onbekend voorkwam en die derhalve voor nadere bestudering mee naar huis werd genomen. Na de literatuur geraadpleegd te hebben bleek, dat de soort in 1915 door J. E. Lange was beschreven als *Lepiota Cortinarius* nov. sp.

Op 2 oktober werd de vindplaats opnieuw bezocht ten einde vers materiaal te verzamelen. Er groeide toen een flink aantal vruchtlichamen, waarvan er enige in verschillende ontwikkelingsstadia werden meegenomen. Van dit materiaal werd een aquarel gemaakt. Daarna werden de paddestoelen gedroogd en naar het Rijks-herbarium gezonden. Op 9 oktober werden door de heer J. B. M. Frencken nog 6 exemplaren verzameld. Dit materiaal werd door hem gefotografeerd en vervolgens in nog verse toestand naar het Rijksherbarium gestuurd. Op 17 oktober waren op de vindplaats geen vruchtlichamen meer te vinden.

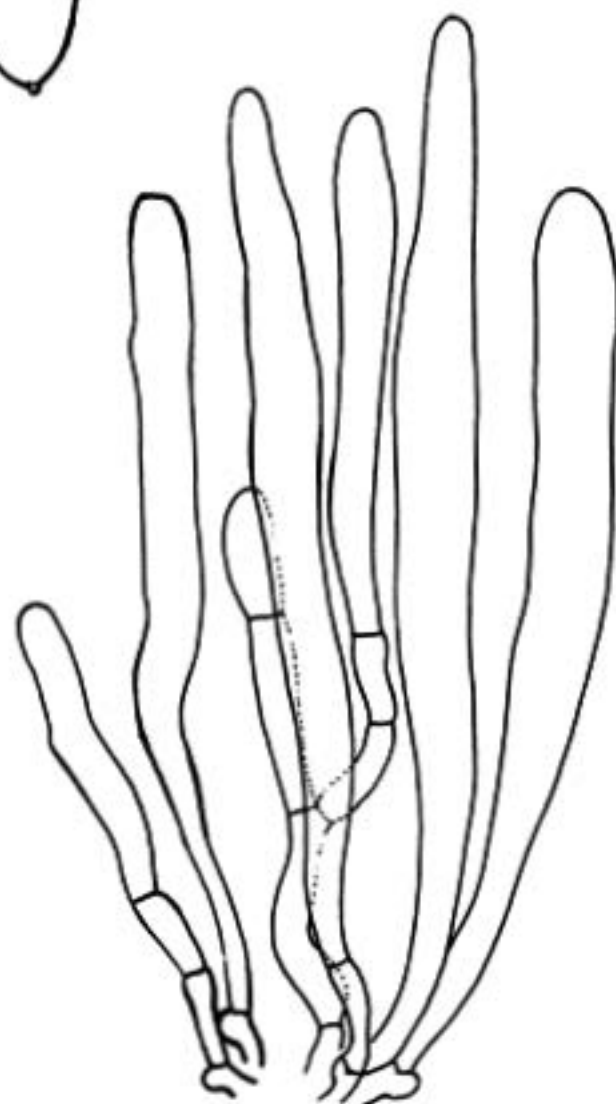
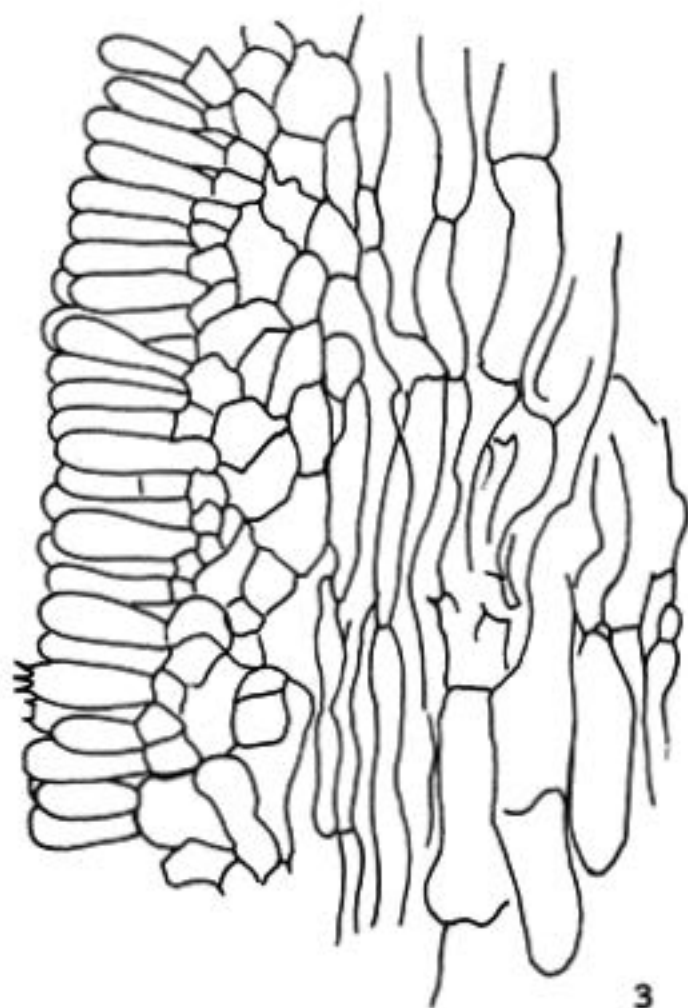
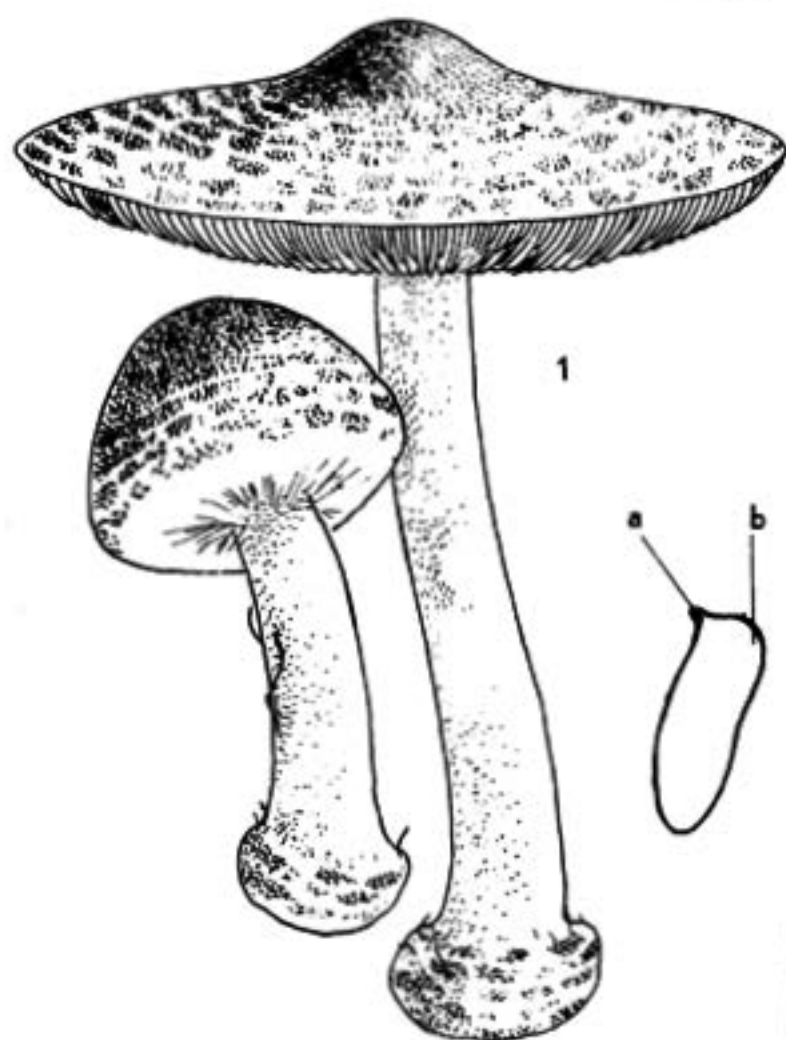
Ten einde een indruk te kunnen geven van deze fraaie, gemakkelijk te herkennen parasolzwam volgt hier een beschrijving, die vergezeld gaat van enige afbeeldingen.

Lepiota cortinarius Lange (fig. 1)

Hoed tot 8 cm in doorsnede, aanvankelijk eivormig, dan stomp kegelvormig, tenslotte vrijwel vlak met een brede stompe umbo. Hoedhuid bleek beigebruin, in het midden dicht aangedrukt-zachtviltig, naar de rand toe uiteengescheurd in concentrisch georiënteerde schubjes, die afsteken tegen het wat blekere onderliggende weefsel.

Fig. 1—5. *Lepiota cortinarius* Lange. 1.—Vruchtlichamen in verschillend stadium van ontwikkeling. 2.—Basidiosporen in lateraal en dorso-ventraal aanzicht (a—pedicel, b—appendice hilaire). 3.—Dwarse doorsnede van een halve lamel. 4.—Cystiden van de snede van een lamel. 5.—Haren van de hoedhuid (pileocystiden).

Hoedrand aanvankelijk naar binnen gebogen en door een dicht, wit, spinnewebachtig weefsel met de steel verbonden, hetgeen bij jonge exemplaren nog aan de hoedrand te zien is, maar dat tenslotte ook daar verdwijnt.

Lamellen crêmekleurig, bij ouderdom en droogte met een olijfgеле tint, dicht opeen, dun, van verschillende lengte, met zeer fijn gekartelde snede. Tussen de plaats van aanhechting der lamellen en de steel een smal opstaand richeltje (waargenomen aan gedroogd materiaal).

Steel tot 9 cm lang, $\pm$ 1 cm dik, onderaan met een van boven veelal afgeplatte, vaak enigszins gerande en fijn-geschubde knol, daarboven langzaam dunner wordend, witachtig, later en bij het hanteren olijfbuin verkleurend, evenals de knolvormige voet van binnen hol. Hoed gemakkelijk van de steel af te breken. Vlees wit en stevig. Geur zwak; slechts één exemplaar had een zwakke geur als van *Lepiota cristata*.

Sporen 7.2-8.1 (-10) x 2.7-3.4 (-4.4) micron, in dorsoven-centrale richting gezien lang-ellipsoïd, van opzij bekeken in grote trekken cilindervormig met een afgeknotte basis (Fig. 2). Pedicel (a) aan de zijkant geplaatst en soms iets naar boven, waardoor de basis als een z.g. "appendice hilaire" (b) uitgezakt lijkt. Abaxiale kant der sporen vaak wat hol, de tegenoverliggende axiale kant dan bol.

Lamellentrama (Fig. 3) compact, regelmatig, met min of meer parallel gerichte hyphen in het midden, geflankeerd door 3-4 lagen van een pseudoparenchymatisch weefsel, waarvan de buitenste laag het subhymenium is. Basidiën 4-sporig, 22-26 x 5-9 micron, knotsvormig. Cellen van de lamellensnede (de z.g. cheilocystiden; Fig. 4) knotsvormig, glad, kleurloos, 25-32 x 7.5-9 micron, in dichte bossen, een steriele snede vormend.

Hoedhuid (epicutis) met lange, 150-420 x 10-20 micron grote, stompe, dunwandige, gladde haren (pileocystidia; Fig. 5), die door een wandpigment lichtbruin gekleurd zijn, die meestal geen dwarswanden hebben en die zich aan de basis vertakken en daar overgaan in een dicht vlechtwerk van lichtbruine, vrij dunne ($\pm$ 5 micron), rijkelijk van gespen voorziene hyphen.

Als Nederlandse naam wordt hier de naam "Gordijnparasolzwam" voorgesteld. De bruine kleur van de hoed is opvallend bleek. Moser (1955) noemt, vermoedelijk in navolging van Kühner & Romagnesi (1953), de hoedkleur "rötlich-braun", hetgeen niet juist is. De kleur van de afbeelding in het Dansk Botanisk Arkiv is zeer goed, die in de

Flora Agaricina Danica te geel.

Alle auteurs plaatsen de soort in de sectie *Stenosporae* Lange, d.w.z. een groepje *Lepiota*'s met smalle sporen, dat meestal als een onderafdeling van een grotere groep, de *Clypeolariae* Fr., wordt beschouwd.

Huijsman (1960) merkt op, dat de sporen van de in Amerika gevonden exemplaren iets groter waren dan die van het door hem onderzochte exemplaar uit Frankrijk (7.5-10 x 3-4 respectievelijk 6.4-7.8 x 2.7-3.4 micron). De Nederlandse vondst stemt wat dit betreft overeen met het Amerikaanse materiaal. Het is echter waarschijnlijk dat de grote sporen, die betrekkelijk weinig voorkomen, afkomstig zijn van 2-sporige basidiën.

Lepiota cortinarius is in Europa zeer zeldzaam. De door Lange in 1915 beschreven Deense exemplaren waren in oktober 1909 gevonden in een Abiesbos te "Skelmose" bij Hesselager.

H. V. Smith (1954) vermeldde, dat de soort in Michigan, U.S.A. voorkomt in de maanden september en oktober in moerasbossen met ceders en onder sparren. Het door Huijsman in 1960 beschreven Franse exemplaar was door hem ontvangen op 16 september 1956. Het was gevonden onder sparren op de Col de Ferrière bij Clerval (Doubs).

De boom- en struiklaag op de Baarnse vindplaats bestond uit wintereik, berk, lijsterbes, tamme kastanje en Amerikaanse vogelkers. Het erachterliggende jonge eikenbos was geplant op een terrein, waar vroeger een dennenbos had gestaan. Enkele oude stompen hiervan waren nog aanwezig (mededeling Frencken). In het jonge eikenbos stonden verder óók nog enige vrij jonge dennen. De dichtst bij de groeiplaats staande dennen stonden aan de overzijde van het langs de singel lopende bospad op ruim 8 meter afstand. De aarde op de vindplaats was zeer humusrijk, bijna zwart van kleur en zeer los van structuur.

Zowel in de singel als in het eikenbos, waar de grond veel harder was, groeiden zelfs in de droge periode nog zeer veel soorten paddestoelen, zoals verscheidene *Inocybe*'s, *Cortinarii*, *Tricholoma sulfureum*, *Helvella atra*, *Helvella lacunosa*, een nog onbekende, donkere *Otidea*, *Lepiota castanea* en *Lepiota cristata*.

LITERATUUR

- Huijsman, H. C. S. (1960). Observations sur les *Lepioteae* Fayod, *Persoonia* 1 (3); 325-326, fig. 1-3.
Kühner, R. & H. Romagnesi (1953). Flore analytique des Champignons supérieurs: 397.

- Lange, J. E. (1915). Studies in the Agarics of Denmark II, Dansk Bot. Ark. 2 (3): 25-26, pl. 1, fig. b.
——— (1935). Flora Agaricina Danica I: 29-30, pl. 10b.
Moser, M. (1955). Die Röhrlinge, Blätter- und Bauchpilze (Agaricales und Gastromycetales. Basidiomyceten II.
Teil in H. Gams, Kleine Kryptogamenflora IIb: 136.
Smith, H. V. (1954). A revision of the Michigan species of *Lepiota*, *Lloydia* 17 (4): 316.

SUMMARY

In September and October 1965 a rather great number of fruitbodies of the rare *Lepiota cortinarius* Lange, a fungus not previously recorded in the Netherlands, was found in a mixed frondose wood near Baarn. A detailed description is given. Spore measurements agreed with those of specimens collected in Michigan, U.S.A.

Herbarium specimens were deposited at the Rijksherbarium at Leiden.

Baarn, 14-XI-1965.

G.A. de Vries

PADDESTOELEN EN VORST

In mijn tuin stonden in de late herfst van 1965 heel wat paarse ridderzwammen (*Lepista nuda*) en wel speciaal op een plaats waar twee jaar tevoren een restje stalmest was blijven liggen. Na een aantal nachten met lichte tot matige vorst in november zagen ze er wat glazig uit, maar schenen verder in goede conditie. Toen ik een exemplaar te sporen zette was een prachtige sporenfiguur het resultaat !

Twee dagen na het beëindigen van de vrij strenge vorstperiode in januari plukte ik in de Pan van Persijn bij Katwijk enige oesterzwammen (*Pleurotus ostreatus*). Ook deze paddestoelen bleken nog rijkelijk sporen te vormen. Het is echter mogelijk dat deze exemplaren onder de sneeuw hebben gezeten en daardoor beschermd zijn geweest tegen uitdroging.

Toch was ik verrast door deze waarneming.

C. Bas